

Cursul 2

2.1 Dilema etica.

2.2.Dilema etica medicala.

2.3.Caile deciziei in dilema etica: teoriile binelui

George Cristian Curca MD, Ph.D.

Prof. de medicina legala si etica medicala

Discipl. Medicina legala si Bioetica, Facultatea Medicina UMFC

- Nu toți oamenii au aceeași perspectiva asupra acțiunii bune, corecte, drepte, după cum nu au aceeași perspectiva nici asupra adevărului
- **DI-LEMMA** (dubla propunere, gr.). Într-o dilema, **EXISTA** o **dubla soluție**
- **Atentie:** o dilema este o alegere între două soluții iar nu între o soluție și o non-soluție (ex. între bine și rău).
- Dilemele simple sunt alegeri între două soluții favorabile.
- Dilemele complexe (dilemele etice, morale) sunt alegeri între două soluții egal defavorabile în sensul că nici una dintre soluții nu este întru totul etică, justă, putând fi o sursă de injustiție.
- Într-o *dilema etică* (dilema morală) fiecare soluție este în parte o soluție etică (morală) la dilema (prin unele valori morale pe care le promovează) dar în egala măsură nu este o soluție etică prin încălcarea altor valori morale: soluțiile sunt astfel contradictorii și sfășie moral persoana care decide (impas moral) ori divizează oamenii după valorile pe care aceștia le respectă și le manifestă

Posibile iesiri din dilema

Dintr-o dilema etica cel ce se afla in decizie are 7 *iesiri posibile*:

- (1) sa caute binele general (viziune bazata pe justitie, echitate si egalitate)
- (2) sa caute binele celui mai slab (protejarea celui vulnerabil–viziune bazata pe justitie, drepturi, non-discriminare, prioritarism)
- (3) sa cauta binele celui mai puternic (protejarea celui puternic, a supravietuitorului –viziune biologista a protejarii bagajului genetic superior ca o alta forma de prioritarism)
- (4) sa caute binele propriu (abandon al aflarii unei solutii, protejarea propriilor interese: viziune prioritarista, egoista, egocentrista, potential purtatoare de rau pentru altii -maleficenta)
- (5) sa ignore ca se afla in decizie si sa nu caute a afla vreo decizie (lipsa de raspundere, indiferenta, lipsa de responsabilitate, lipsa de respect, egoism)
- (6) sa se recuze si sa se retraga din postura de decizie (abandon al deciziei –lipsa de raspundere, neputinta, incalcarea datoriei de a lua o decizie, lasitate sau justete, echilibru)
- (7) sa se sacrifice (fie alegand o solutie ce lui personal ii este defavorabila si care implica pentru sine prejudicii in speranta ca prejudicierea sa se va constitui o solutie la dilema propusa).

Cand exista o dilema etica?

- Exista o dilema etica atunci cand oamenii sunt divizati in fata alegerilor/deciziilor morale pe care le au de facut in dorinta de a alege binele; apar 2 posibilitati:
  - (1) fie oamenii **nu cunosc care este binele (spre a-l implini)** si respectiv care este raul (spre a-l evita) fie
  - (2) oamenii au pareri impartite asupra binelui/raului intrucat recunosc **valori si convingeri diferite ce apar morale pentru unii dar imorale pentru altii**
- O dilema etica divizeaza intrucat imparte oamenii prin valorile si prin convingerile lor: nu se manifesta o dilema etica in unanimitatea convingerilor.

Posibile conflicte in dileme etice

- **INTRE BINELE INDIVIDUAL SI VALORILE PROFESIONALE**
- **Medicul are o datorie fata de sine si fata de familia sa dar deopotriva are o datorie si fata de pacient**

- **VALORI SI/SAU PRINCIPII ETICE IN CONFLICT**
- **Pacientul are dreptul de a refuza tratamentul (autonomie) dar medicul urmareste beneficenta actului medical si a nu face rau (non-maleficenta)**

- **DOUA ACTIUNI OPUSE UNA FAVORABILA SI UNA NEFAVORABILA**
- **Tratamentul are reactii adverse (beneficii si riscuri) care pot imbunatati starea pacientului dar oprind medicamentul este posibil ca starea de sanatate sa se imbunatateasca spontan si astfel sa inceteze si riscurile dupa cum este posibil ca sa evolueze fara tratament agravandu-se**

- **DOUA ACTIUNI EGAL DEFAVORABILE**
- **Pacientul cu cancer terminal are dureri intese pentru care se administreaza morfina a caror doze sunt crescute constant datorita tolerantei si dependentei si exista astfel riscul ca dozele crescande sa determine stopul respirator si moartea.**

- **VALORI INDIVIDUALE IN CONFLICT CU DATORIA DE INGRIJIRE**
- **Medicul nu accepta sa practice avortul si uciderea fatului dar obstetrician fiind intr-o comunitate izolata are un caz care constituie o urgenta in care ar trebui sa intervina pentru a salva viata pacientei o persoana cunoscuta de cand era un copil in acea comunitate.**

- **BINELE INDIVIDULUI FATA DE BINELE PUBLIC**
- **Un medic infectionist afla ca pacientul sau poate constitui o sursa de infectie pentru mai multi oameni: sa anunte sau sa pastreze secretul profesional?**

MODEL DE DECIZIE ETICA in 7 pasi (etapele rationamentului moral)

Observatie. Realizati observatia moralitatii vietii sociale, profesionale, etc.

- IDENTIFICAREA DILEMEI ETICE.** Identificarea prezentei unei dileme etice: valorile etice sunt in contradictie aducand oamenii in dezbatere si in controversa asupra binelui. **Ex. avort**
- IDENTIFICAREA VALORILOR morale si separarea lor de alte tipuri de valori ceea ce permite separarea tipurilor diferite de dileme.** Identificarea valorilor morale, principiilor, imperativelor care sunt in joc in dilema etica si separarea lor de alte valori, principii (ex. imperative morale de imperative legale, profesionale, dilemele etice de dileme legale, profesionale, deontologice):

Fat	Mama care cere avortul (conflict materno-fetal)
a face bine = nu avort	a face bine = avort
non-maleficenta (a nu face rau) = nu avort	non-maleficenta (a nu face rau) = avort
fidelitate , loialitate = nu avort	fidelitate , loialitate = avort
	datorie de ingrijire = avort
	Dreptul la ingrijire = avort

3. **DELIBERARE ASUPRA VALORILOR morale.** Constructia balantei etice si deliberarea asupra valorilor: de fiecare parte (pe fiecare taler al balantei) se pun valorile etice/morale corespunzatoare.

- A se evita formarea de false dileme, amestecarea valorilor de o alta natura de dilema precum dilemele etice de dileme legale, profesionale, deontologice, etc. (false solutii)

FAT

-dreptul la viata*

-a face bine (fatului)

-a nu face rau

(non-maleficenta)

-fidelitate, loialitate

(dubla loialitate)

MAMA

-dreptul la libertate*

-autonomie

-a face bine (mamei)

-a nu face rau

(non-maleficenta)

-fidelitate, loialitate

-datorie de ingrijire

*dilema legala este generata de valorile legale ale drepturilor (in acest caz drepturile fundamentale dreptul la viata/dreptul la libertate). Nu confundati o dilema etica (a moralei) cu o dilema legala (a drepturilor)

Cu rosu valorile dilemei morale (privitoare la alegerea binelui)

4. DELIBERARE ASUPRA ACTIUNILOR ASOCIATE. Atasati fiecarei valori morale actiunea corespunzatoare

a face bine, non-maleficenta fatului, loialitate = a nu face avort

a face bine, non-maleficenta mamei, fidelitate, datorie de ingrijire = a face avort

5. ALEGEREA/DELIBERAREA/DECIZIA ACTIUNII BUNE, corecte. Se cantaresc valorile si actiunile asociate sub raportul binelui.

Dilema este rezolvata doar daca alegerea morala este

(1) acceptata de catre toti cei asupra carora isi face efectele

(2) nu genereaza injustitie

Dilema etica a avortului cel mai probabil nu are solutie (teologic este o falsa dilema) dar dilema legala a primit o solutie (in general acceptata) respectiv liberalizarea avortului cu sau fara restrictii

6. ARGUMENTAREA DECIZIEI. Argumentati decizia luata: prezentati argumentele care au stat la baza deciziei catre toti cei implicati. Se asuma responsabilitatea pentru decizia luata

7. VERIFICAREA VALIDITATII DECIZIEI. Se verifica validitatea solutiei gasite prin acceptul contradictorialitatii, observarea rezultatelor daca in timp confirma solutia aleasa, frecventa cazuisticii rezolvate si a conflictelor posibile pe care le genereaza solutia;

Observatie. Continuati observatia moralitatii vietii sociale, profesionale, etc.

2.3 CUM STIM CE ESTE MORAL?

Caile deciziei in dilema etica: teoriile binelui

ABORDARE NON-RATIONALA

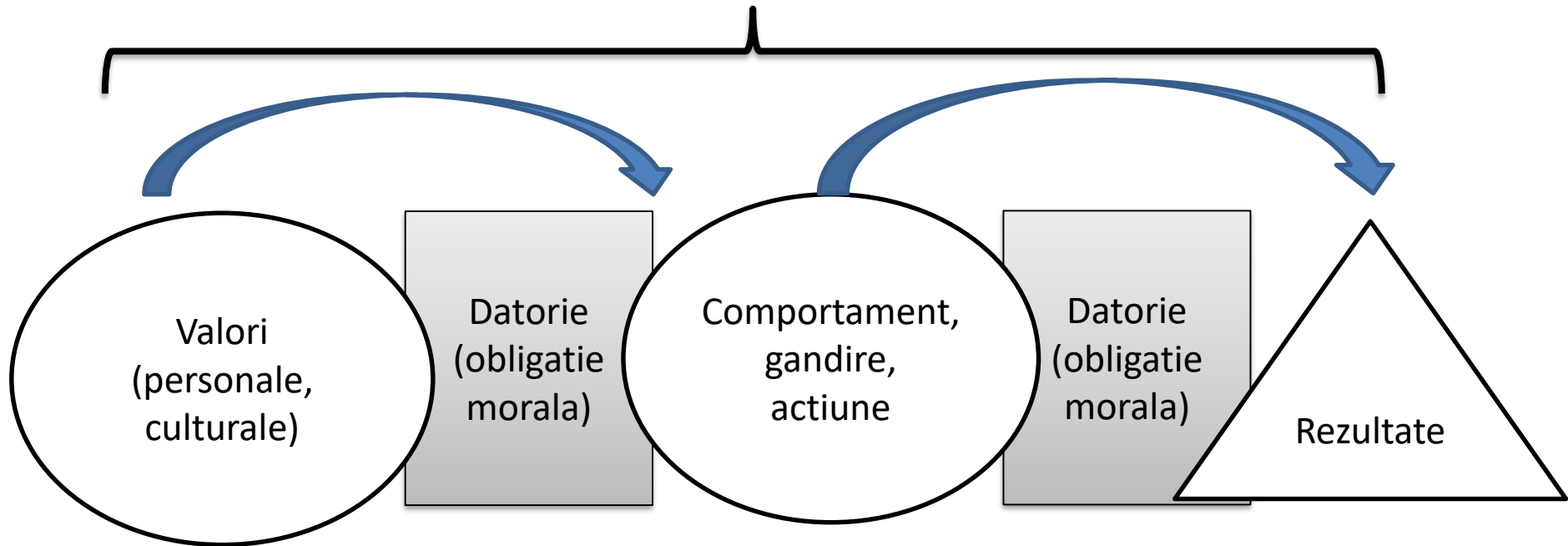
- Dorinta
- Obedienta
- Obisnuinta
- Imitatie
- Intuitie

ABORDARE RATIONALA

- ❑ **Teoria virtutii (despre cum sa fim):** in antichitate (grecii antici), in religie. Binele se afla in excelenta de caracter, in virtutile de caracter; facem bine cand suntem buni si fiind mai buni facem mai mult bine; putem invata sa fim buni sau si mai buni prin modelarea caracterului/virtutilor pt. a produce mai mult bine si a fi mai buni

- ❑ **Teoriile datoriei (despre ce trebuie sa facem)**
  - ❑ **Datoria in exercitiul drepturilor**, J. Locke: binele se afla in respectarea drepturilor omului (legal si moral-liberal arbitru-)
  - ❑ **Datoria fata de justete** si de a trata pe toti cei implicati cu justete si achitate fara a prejudicia
  - ❑ **Datoria fata de exercitiul datoriei ca principiu unic al moralei**, Imm. Kant (deontologismul), binele se afla in exercitiul datoriei ca principiu suprem al binelui, datoria de a respecta sa ne facem mereu datoria
  - ❑ **Datoria maxima**, prima facie, WD Ross: binele se afla in exercitiul datoriei maxime, prima facie, principiul aflat de la caz la caz deasupra celorlalte principii (datorii)
  - ❑ **Datoria fata de rezultatul cel mai favorabil** (consecintialismul, utilitarianismul) si spre producerea celei mai mari cantitati de bine (de fericire) distribuita catre cat mai multi oameni cu costurile cele mai reduse (utilitarianism, utilitarism): binele se afla in rezultatul cel mai favorabil si cu cea mai buna si mai larga utilitate (implinirea binelui comunitar)
  - ❑ **Datoria fata de comunitate** spre a deservesti cel mai bine binele comunitatii bazata pe empatie, solidaritate, compasiune si respect pentru cei vulnerabili

- ❑ **Teoria principiismului (despre cum sa facem)**

Binele se afla in practica unitara a unor principii ale moralitatii: binele regasit in reuniunea a 4 principii: beneficenta, non-maleficenta, autonomie si justitie (principiile bioeticii)

Principlismul (principiile bioeticii,
Cum sa facem?)

Teorii ale virtutii (**cum** sa fim?)

Teorii Deontologice ale datoriei :
-datoria suprema prin datorie
-datoria maxima-prima facie-

Teorii Teleologice ale datoriei :
-consecintialism, utilitarianism

Teorii ale datoriei (**ce** sa facem?)

TEORIA BINELUI PRIN PERSPECTIVA RESPECTARII PRINCIPILOR MORALE (PRINCIPIILE BIOETICII)

1. Beneficenta
2. Nonmaleficenta
3. Autonomia
4. Justitia (dreptatea)

Conceptul largit de beneficenta al lui William Frankena, 1964

1. A nu face rau (non-maleficenta)
2. A preveni raul
3. A elimina raul cand se produce
4. A face bine

Conceptul ingust al lui J. Childress, 1975

Autonomie: capacitatea de intelegere + capacitatea de voluntariat + capacitatea de decizie

Justitia: egalitate (catre toti egal–**Cat dai?**) si echitate (tuturor egal, impartial, non-discriminare –**Cui dai, Ce dai?**)

Exemple de dileme etice generale

1. Dilema cercului de prieteni
2. Dilema accesului la informatie (interes personal/interes altuia)
3. Dileme societale (interes personal/interes comunitar): femeia gravida, dilemele Kohlberg, camionului, barcii, concentrationala, Tarasoff, coreea Huntington)
4. Dilema viata de familie/viata profesionala

[<http://examples.yourdictionary.com/ethical-dilemma-examples.html>]

[<http://www.ask.com/world-view/meant-ethical-dilemma-d6ec6f14c46f9831?qo=questionPageSimilarContent>]

Cateva dileme societale

1. Conduci un tir si iei o curba. Dupa curba in fata este un accident groaznic in care 5 oameni inca in viata sunt pe jos. In dreapta este un drum pe care poti sa deviezi dar pe care se afla langa drum o caruta cu un carutas. Ce alegi?
2. O barca in care toti sar sa scape de naufragiu. Barca se supraincarca si altii vor sa urce. Ce faci? Li lovesti peste maini ca sa nu urce? Dar daca se scufunda oricum si trebuie sa arunci $\frac{1}{4}$ ca sa salvezi restul? Cine hotaraste? Trebuie hotarat? Poti sacrifica viata unui om pentru viata altuia?

<https://answers.yahoo.com/question/index?qid=20131111142302AAdxOJP>

<http://www.buzzfeed.com/tracyclayton/moral-dilemmas-that-will-break-your-brain#.osdyRYrGwV>

Dilema cercului de prieteni

- A e prieten cu B si ei isi fac confidente despre viata lor (ca orice prieten). B isi doreste o prietena. Vine sa ii spuna lui A ca a gasit o fata minunata cu care spera sa se casatoreasca iar A se bucura pentru el.
- A il intalneste pe B cu prietena lui care este sotia unui alt prieten al sau, C. Ce sa faca?
  1. Sa ii spuna lui A (ii spune adevarul si parerea lui de prieten) pt. ca acesta sa renunte: A se va supara si f. probabil il va evita si chiar daca nu se va supara, cuplul nu il va mai recunoaste ca prieten pt. ca a dorit despartirea lor
  2. Sa ii spuna lui C: si acesta ii e prieten, poate chiar mai indreptatit sa cunoasca adevarul si astfel sa se produca o decizie: A nu il va mai recunoaste ca prieten pt. ca nu i-a spus lui mai intai (alegand intre prietenii) si pt. ca i-a distrus legatura. Posibil nici C.
  3. Sa nu ii spuna lui A: il inseala ca prieten lasandu-l intr-o relatie despre care el nu stie tot si nespunandu-i/ascunzandu-l adevarul la care era indreptatit fiindu-i prieten (doar prietenii isi spun adevarul)
  4. Sa nu spuna la nimeni ca si cand nu ar sti: isi inseala ambii prieteni prin indecizie, lasitate, nespunerea adevarului si ii va pierde f. probabil pe amandoi prietenii B si C intrucat ei il vor considera egoist si nedemn de prietenia lor pt. ca le-a ascuns adevarul.

Dilema medicului de ambulanta

- A este prietena cu B. A este medic pe salvare. B pleaca in delegatie sau asa spune. A merge la serviciu si are un caz in care il gaseste pe B intr-un grav accident, grav lovit avand nevoie urgenta de ingrijire. Alaturi de el in fata in si mai mare nevoie medicala, practic fara sansa daca nu intervine urgent, o persoana feminina, C, din masina. Ce sa faca?
  - Sa il ajute pe A: este foarte posibil ca C sa moara pt. ca are o urgenta mai mare
  - Sa o ajute pe C pt. ca are nevoia cea mai mare de ingrijire: poate va putea sa o salveze dar cresc riscurile pentru A care poate muri datorita intarzierii interventiei. Cum nu exista garantii ca va reusi sa o salveze pe C este posibil sa moara amandoi abordand aceasta ordine.
  - Sa ii abandoneze pe amandoi pentru a se razbuna

Dilema societala: pestera

- Mai multi oameni fug sa se salveze de o inundatie urcand pe un deal. Intre ei este o gravida pe care cu totii o ajuta pe drum pentru a trece de locurile dificile. In urcusul lor recunosc o pestera cu o intrare crapata in stanca foarte ingusta, si se decid sa se strecoare inaintea pentru a se salva urgiei. Gravida se blocheaza la intrare. O imping si o ajuta sa intre inaintea. Apa creste mai mult decat credeau si incepe sa intre in pestera. Isi dau seama ca a fost o alegere gresita adapostirea acolo, pentru ca vor muri inecati. Ceea ce parea a fi salvator prin faptul de a fi impreuna acum apare a fi defavorabil, salvarea daca exista fiind legata de supravietuirea individuala. Se decid sa iasa. Din nou gravida se blocheaza la iesire atata doar ca acum nu reusesc sa o deblocheze intrucat hainele ude impiedica alunecarea. Gravida e impinsa si tipa de durere protejandu-si fatul. Apa creste iar unii din cei dinauntru tipa agitati si claustrofobi ca vor muri cu totii. Cineva are ideea sacrificarii gravidei pentru a putea iesi si apoi a incerca o salvare individuala, Apa a ajuns intre timp pana la brau si continua sa creasca in doar cateva minute. Ce ati face?
- Ati sacrifica gravida eliberand intrarea? Da/NU.
- In interesul ei a fost ajutata pe drumul de urcus ceea ce poate fi considerata o contributie a societatii si apare moral
- In interesul societatii poate fi sacrificata ceea ce poate fi considerata o contributie individuala fata de contributia societatii si astfel sa apara moral?
- Ar fi moral ca dupa sacrificarea ei si dupa potop familia ei sa beneficieze de o justitie distributiva si sa beneficieze de o reparatie pentru sacrificiul ei? Li se cuvin aceste reparatii (ca un drept)? Amandoua? Niciuna?

Dilema informatiei interesului personal/interesul organizatiei

Un operator PC al carui serviciu are ca job sa monitorizeze email-urile (dar nu sa le citeasca); el afla din email-uri (citindu-le) ca un prieten si bun coleg de serviciu A are o relatie cu un alt prieten si bun coleg de serviciu B despre care stie sigur ca e casatorit si care, asa cum rezulta din email-uri, nu i-a spus inca lui A acest adevar. Ce sa faca?

1. Sa spuna sefilor, inseamna ca recunoaste ca a incalcat confidentialitatea mesajelor si va fi dat afara
2. Sa spuna lui A despre faptul ca B este casatorit; este posibil ca A sa ii multumeasca si sa renunte la B dar de asemenea cei doi vor putea considera ca le-a zadarnicit relatia si sa continue realtia.
3. Sa ii spuna lui B sa renunte pt. ca este imoral, dar B ii va spune ca nu este treaba lui
4. Sa nu spuna la nimeni inseamna a nerespecta datoria de fidelitate fata de prietenul A care se va supara afland ca a putut sa il anunte si nu a facut-o (in plus actiunea imorala de a incalca intimitatea lor este deja petrecuta)

Dilema concentrationala: interes propriu/interes individ/comunitate

- Intr-un lagar de razboi se decide reducerea cheltuielilor prin reducerea numarului de prizonieri. Medicul din lagar, prizonier si el este chemat pentru a I se oferi sansa de a salva cat mai multi dintre prizonieri si pe sine daca alege chiar el pe cei ce vor fi sacrificati dupa un ritm hotarat de catre administratorii lagarului. I se spune ca daca va colabora va crea o sansa pentru cei mai puternici sa supravietuiasca si desigur va supravietui si el pt. ca el face alegerile mereu. Iar daca nu alegem oricum reducerea va fi efectuata dar aleatoriu, probabil in final nu va supravietui nimeni, nici chiar cei mai puternici, si desigur, nici el
- Ce ar trebui sa aleaga? Unde este binele?
- Sa colaboreze protejandu-l pe cat mai multi si sub orice mod cu putinta (dar implicit si a decide asupra unora ce vor fi alesi spre pieirea lor)
- sa nu colaboreze (chiar daca mor toti inclusiv el)
- sa se sacrifice cerand eliminarea sa si salvarea celorlalti

Dilema interesului personal/interesul public (Tarasoff)

- Un tanar este o persoana cu un dezechilibru psihic cu o personalitate cu tulburare afectiva care considera ca a primit suficiente dovezi de iubire din partea unei colege dar colega considera ca nu a transmis dovezi de iubire. Depresiv ca este respins solicita ajutorul medical de specialitate spunand medicului ca daca va fi inca o data respins o va omora pe colega. Medicul intelege ca ar putea sa spuna adevarul si sa o faca.
- Este medicul obligat moral sa denunte pacientul astfel incat sa contribuie la salvarea unei terte persoane (tanara in cauza) sau obligatia sa morala este de fidelitate fata de pacient cu orice pret?

<http://www.buzzfeed.com/tracyclayton/moral-dilemmas-that-will-break-your-brain#.osdyRYrGwV>

2.2 DILEME ETICE MEDICALE

- Dilemele etice medicale sunt multiplu fatetate: dileme profesionale, etice, deontologice, legale.
- O dilema etica medicala este o dilema etica in practica medicala, la patul bolnavului, in ingrijirea medicala si/sau cercetarea stiintifica a bolnavului.
- O dilema etica medicala este o dilema complexa in relatie cu pacientul si solicitarea sa ori ingrijirea sa care se poate intrica cu conditionalitati precum alocarea resurselor limitate sau binele comunitar (numarul redus de aparate “respirator”: decupleaza-trimite-cumpara)

MEDIC

Benevolenta,
Beneficenta,
Non-maleficenta

Fidelitate, loialitate

Dilema profesional-
stiintifica

Dilema etica

Dilema profesional-
deontologica

Dilema legala

Tip dilema

Incredere

PACIENT

<http://www.medscape.com/features/slideshow/public/ethical-dilemmas>

1. Solicitare de ucidere la cerere
2. Cancer de VU cu metastaze care poate beneficia de interventie care sa asigure permeabilitatea cailor urinare dar care greveaza calitatea vietii, aduce riscuri operatorii si postoperatorii

O persoana are cancer si este cunoscuta de vecini cu aceasta boala. Nu are copii.

La un moment dat vecinii isi dau seama ca nu au mai vazut-o de cateva zile si speriasi cheama politia: este gasita cu venele taiate, comatoasa dar inca in viata.

Este preluata in urgenta si internata in viata dar ramane in coma prin encefalopatie anoxica si este pusa pe ventilator pentru a i se sustine respiratia.

Medicul curant nu intreveade o ameliorare si se intreaba daca nu ar trebui sa intrerupa ventilatia asistata pentru a da curs dorintei initiale a pacientei de a muri.

A INTRERUPE VENTILATIA

-Dreptul la libertate, la autodeterminare, autonomia (dilema legala)

-A face bine (intrerupand ventilatia)

-A nu face rau (non-maleficenta): maleficenta este pastrand in viata

-Respectul persoanei (demnitatea umana prin autonomie)

A NU INTRERUPE VENTILATIA

-Dreptul la viata (dilema legala)

-A face bine (neintrerupand ventilatia)

-A nu face rau (non-maleficenta): maleficenta este ajutand sa moara

-Fidelitate, loialitate

-Datoria de ingrijire

-Respectul persoanei (demnitatea umana prin valoarea fiintei umane si unicitatea ei)

Caz 1

- Doamna V de 29 ani este descoperita cu epilepsie. Se afla in evidenta medicului de familie. Pacienta este singura cu fetita ei, se ocupa de fetita pe care o duce la gradinita, are o cariera profesionala de succes, s-a inscris la un nou masterat pentru a se autodezvolta. Medicul este in admiratia acestei mame care isi creste copilul singura si in acelasi timp are succes profesional si isi exprima entuziasmul. Tanara admite ca ii este greu dar ii spune ca nu ar putea reusi sa faca atat de multe fara carnetul ei de conducere si masina pe care se bazeaza si multumeste medicului ca a apreciat eforturile sale.
- Medicul devine ingandurat afland ca are carnet pentru ca se gandeste ca ar putea avea o criza la volan si astfel sa moara, ea, fetita si poate alte persoane nevinovate.
- Se simte dator sa anunte politiei cele aflate pentru a proteja binele tuturor (beneficenta) si pentru a fi autorul moral al unor vatamari (non-maleficenta). Totodata resimte o datorie si fata de ea: se gandeste insa ca aceasta ar incalca autonomia ei care ar dori sa nu se afle si sa isi poata pastra astfel carnetul si ar presupune si maleficenta (incalcand non-maleficenta) pentru ca si-ar pierde carnetul: viata ei s-ar schimba si el ar fi autorul acestei schimbari ce nu ar aduce bine in viata pacientei sale, poate chiar din punct de vedere medical legat de boala ei. si simte ca ar insela asteptarea si increderea ei daca ar denunta-o. Mai mult denuntarea ar putea fi o tradare a increderii ei pt. ca nu cu mult timp inainte a laudat-o. Dar e o denuntare sau o obligatie? Nu stie prea bine ce prevede legea si se gandeste mai intai ce este mai bine sa faca.
- Ce sa faca? Sa anunte? Sa nu anunte?

Caz 2

Domnul BU, un vaduv de 85 ani este diagnosticat de 10 ani cu Alzheimer. Acesta este lipsit de autonomie. Starea sa clinica s-a deteriorat mult in ultima vreme si nu-si mai poate controla miscarile gurii , astfel s-a incercat hranirea prin tub nasogastric dar acesta a smuls in repetate randuri sonda; se indica plasarea chirurgicala a unui tub de alimentare gastric fara de care persoana se va emacia si va deceda.

Familia sa este alcatuita din 3 copii: unul dintre ei doreste continuarea ingrijirii (si este cel care l-a ingrijit pe acest parinte tot acest interval); al doilea care este cel ce a sustinut financiar ingrijirea medicala timp de 10 ani gandeste ca tatal lor nu si-ar fi dorit continuarea ingrijirii intr-o astfel de situatie, se gandeste si la costurile medicale dar si la lipsa demnitatii tatalui hranit prin tubul plasat intragastric. Al treilea copil, doreste sa nu se amestece spunand ca el nici nu a ingrijit si nici nu a sustinut financiar astfel incat nu are nici un drept sa spuna nimic dar ca e de acord cu orice solutie se va hotara.

- Ce are de facut medicul?
- a. Sa asculte de primul copil, cel care a ingrijit, considerand ca acesta are dreptul de a decide
- b. Sa asculte de al doilea copil, cel care a sustinut financiar, considerand ca acesta are dreptul de a decide mai ales ca de la el va veni plata costului interventiei actuale
- Sa nu asculte de nici unul dar sa efectueze interventia protejand sanatatea si viata pacientului
- So solicite rezolvarea la notar sau la tribunal a acestui diferend (pe cale juridica) si apoi se va supune hotararii legale

Raspuns

- Pacientul este lipsit de autonomie. Montarea sondei este indicata pentru supravietuire. Medicul are datoria de a proteja sanatatea pacientului si sa manifeste cel mai inalt respect fata de viata umana (Decl. de la Geneva, 1948).
- Are consimtamantul unuia dintre apartinatori ceea ce legal ii este de ajuns.
- Este recomandabil sa solicite familiei o decizie comuna in timpul avut la dispozitie (nu este o urgenta in acel moment); un consens familial este necesar pentru intrunirea unei vointe unice a familiei, un acelasi nivel de asteptare din partea familiei, o unitate a familiei in jurul celui bolnav astfel incat sa poata construi o alianta terapeutica cu familia (daca nu se poate cu pacientul lipsit de autonomie) dar si in jurul pacientului.
- Daca decizia ramane separata, nearmonizata, atunci va proceda in sensul respectarii valorilor morale profesionale, a declaratiei de la Geneva, juramantului Hipocratic si codului deontologic national si va trata.

Caz 3

Doamna V.A. de 76 ani cu diabet tip II insulino-independent este internata cu gangrena la primele 2 degete de la piciorul drept. Locuieste singura si nu i-au placut niciodata doctorii. Primeste antibioterapie i.v fiind internata in spital de o saptamana pentru asanarea infectiei de la degete dar fara raspuns. Mai mult chiar incepe sa prezinte ascensiune febrila si alterarea starii generale. Medicul infectionist se consulta cu un chirurg care recomanda amputarea degetelor afectate pentru a evita socul toxico-septic. La aflarea recomandarii medicului pacienta ii spune ca nu i-au placut niciodata medicii si ca acum cu atat mai putin, ca nu doreste interventia pentru ca nu stie exact ce se va intampla cu degetele amputate, soarta degetelor ei fiind pentru ea foarte importanta. I se spune ca vor fi probabil incinerate.

-Si apoi ce se va intampla cu ele, intreaba ea? Vor fi indepartate din spital.

-Adica aruncate la gunoi pe undeva, nu-i asa, intreaba pacienta? Probabil ca da, raspunde medicul.

-Atunci nu vreau sa ma operez: stiam eu ca nu pot avea incredere in voi medicii. Vreau sa plec acasa.

Refuza interventia si solicita externarea pentru a pleca la domiciliu unde doreste sa ramana cate zile mai are.

Ce sa faca medicul?

1. Sa tina cont de decizia pacientei si sa o externeze sub semnatura dupa cum i s-a solicitat
2. Sa nu tina cont de solicitarea pacientei, sa o declare lipsita de autonomie si sa o sezeze pentru a o opera fara consimtamant dar spre binele ei precum si spre binele medicului insusi care daca ar semna externarea pacientei ce ar putea muri acasa ar putea fi acuzat de lipsire de ingrijirea unui bolnav ce avea nevoie de ingrijire (poate chiar de urgenta) caz in care ar putea avea raspundere juridica
3. Sa nu ii amputeze degetele dar sa o pastreze in spital sub antibioterapie chiar daca pacienta solicita externarea si la nevoie chiar sa o lege

Raspuns

- Persoana pare sa fie lipsita de capacitatea de a intelege ce i se intampla si respectiv ca va putea muri. Pare sa puna soarta celor 2 degete deasupra vietii sale. Nu are nici un motiv rational pentru a dori sa aleaga neefectuarea tratamentului ori moartea si pe care sa il fi prezentat justificand calitatea redusa a vietii, etc.
- Pare sa fie lipsita de autonomie adica (1) lipsita de voluntariat, (2) fara capacitatea sa inteleaga ce i se intampla si ce i s-a recomandat si de ce i s-a facut aceasta recomandare dar si (3) fara capacitatea de a lua o decizie in scopul de a-si proteja cel mai bun interes al sau (care este viata –cu atat mai mult cu cat interventia nu este mai riscanta decat noninterventia).
- Medicul are datoria de a explica inca o data cu blandete pacientei aducand toate informatiile necesare astfel incat sa-si sustina cu calm in fata pacientei recomandarea profesionala ce are ca scop binele pacientei si va trebui sa incerce sa o faca pe pacienta sa intelaga acest fapt. In acest sens poate apela la un psiholog sau la un alt coleg, o alta persoana in care pacienta poate avea incredere.
- Daca este lipsita de autonomie, medicul are atunci datoria sa obtina consimtamantul actului medical de la apartinatori (daca exista). Daca nu exista apartinatori va intruni o comisie care va sustine (1) lipsa autonomiei (daca aceasta este reala) (2) indicatia de operatie si cu acest aviz consultativ, medicul curant (care este in raspundere) va decide spre a proteja cel mai bun interes al pacientului, in cazul de fata va interveni.
- Daca este o urgenta medicala medicul are obligatia sa actioneze spre binele pacientului iar consimtamantul nu este obligatoriu.